

JAMHURI YA MUUNGANO WA TANZANIA

**MAONI YA KAMATI YA BUNGE YA MIUNDOMBINU
KUHUSU HATUA ZA UTEKELEZAJI WA AZIMIO LA BUNGE
JUU YA UTENDAJI USIORIDHISHA WA TANZANIA
INTERNATIONAL CONTAINER TERMINAL
SERVICES (TICTS)**

Februari, 2009

**MAONI YA KAMATI YA BUNGE YA MIUNDOMBINU KUHUSU
HATUA ZA UTEKELEZAJI WA AZIMIO LA BUNGE JUU YA
UTENDAJI USIORIDHISHA WA TANZANIA INTERNATIONAL
CONTAINER TERMINAL SERVICES (TICTS)**

1.0 UTANGULIZI

Mheshimiwa Spika, kwa Mujibu wa Kifungu 114 (11) cha Kanuni za Bunge, Toleo la 2007, naomba kuwasilisha mbele ya Bunge lako Tukufu Taarifa ya Kamati ya Bunge ya Miundombinu kuhusu Hoja binafsi inayohusu Utendaji usioridhisha wa Kampuni ya *Tanzania Container Terminal Services (TICTS)*, iliyowasilishwa Bungeni na Mheshimiwa Godfrey W. Zambi, (Mb) wa Mbozi Mashariki. Hoja hiyo iliwasilishwa katika Mkutano wa Kumi na Moja wa Bunge la Jamhuri ya Muungano wa Tanzania uliomalizika tarehe 25 Aprili 2008 na kuridhiwa na Bunge lako Tukufu.

2.0 HOJA HUSIKA

Mheshimiwa Spika, Hoja husika katika Azimio la Bunge zilikuwa ni hizi zifuatazo, ambazo Serikali ilitakiwa kuzifanyia kazi:

- 2.1 Serikali isitishie nyongeza ya Mkataba na kufanya mapitio ya Mkataba wa awali ili vifungu vya Mkataba huo ambavyo havina manufaa kwa Taifa virekebishwe.
- 2.2 Baada ya muda wa Mkataba wa awali wa miaka kumi kumalizika nyongeza yoyote ya Mkataba au Mkataba mwingine mpya uzingatie Sheria ya Manunuzi – wa Umma Na. 21 ya Mwaka 2004.

3.0 UKODISHAJI WA KITENGO CHA MAKASHA (CONTAINERS) KWA TICTS

3.1 **Mheshimiwa Spika**, Mkataba wa Ukodishaji wa Kitengo cha Makasha cha Bandari ya Dar es Salaam kati ya Serikali ya Jamhuri ya Muungano wa Tanzania na TICTS kupitia Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari (TPA) na *International Container Terminal Services (ICTSI)* na Tanzania *International Container Services Ltd (TICTS)* ulitiwa saini tarehe 5 Mei, 2002, ili utekelezaji wake uwe wa miaka kumi.

3.2 **Mheshimiwa Spika**, mwaka 2005 Mkataba huu ulifanyika marekebisho yaliyohusisha baadhi ya vipengere katika maeneo yafuatayo:-

- . Muda wa Mkataba uliongezwa kutoka miaka 10 hadi miaka 25.
- . Upanuzi wa eneo tengefu (*designated area*) kwa kuongezwa Gati Namba 8, na Kituo cha kaskazini mizigo cha kuweka mizigo cha Ubungo (Ubungo ICD).
- . Ongezeko la ada ya pango kwa awamu kutoka USD 3,080,000 kwa mwaka kama ifuatavyo:-
 - Kuanzia tarehe 1 Oktoba, 2006 ada ya Pango ni USD 5 milioni kwa mwaka kwakipindi cha miaka 5.
 - Kuanzia tarehe 1 Oktoba, 2011 ada ya pango itakuwa USD 6.5 milioni kwa kipindi cha miaka 5.
 - Mwisho kuanzia tarehe 1 Oktoba, 2016 mpaka 2025 Oktoba, ada ya pango takuwa USD 7 milioni.

- TICTS kuendeleza ukiritiba wa kuhudumia Meli za Makasha katika Bandari ya Dar es Salaam hadi hapo itakapokuwa na uwezo wa kuhudumia Makasha 650,000 TEU kwa Mwaka.

4.0 HALI HALISI YA UTENDAJI WA TICTS

4.1 **Mheshimiwa Spika**, Utendaji wa TICTS kwa Kipindi cha mwanzo hadi kufikia mwaka 2005 ulikuwa ni wakuridhisha licha ya ongezeko la Shehena ya Makasha Bandarini Dar es Salaam. Aidha, kuanzia Mwaka 2006, utendaji ulianza kushuka uliopelekea kuwepo kwa msongamamo wa Meli na Mlundikano wa Makasha katika Bandari ya Dar es Salaam.

4.2 **Mheshimiwa Spika**, kutokana na mapungufu hayo tarehe 25 Machi, 2008, Serikali iliunda Tume Maalum ya kupitia upya Mkataba wa Ukodishaji wa Kitengo cha Makasha, Kamati hiyo ilijumuisha Wataalamu kutoka Wizara ya Miundombinu Wizara ya Katiba na Sheria, Wizara ya Viwanda na Biashara na Masoko, Wizara ya Fedha na Uchumi, Msajili wa Hazina, Mamlaka ya Mapato Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari na *Consolidated Holding Corporation*.

4.3 **Mheshimiwa Spika**, matokeo ya uchambuzi huo yalibainisha kuwepo vipengere vya Mkataba vinavyotakiwa kurekebishwa au kufutwa vinavyohusiana na:

- Ukiritimba wa huduma za Makasha (*Exclusivity*);

- . Vigezo vya kupima Utendaji (*Performance Indicators*);
- . Eneo tengefufu (*Designated Area*) ambapo Mkataba unataka tarehe 1 Januari 2009 Gati Na. 8 likabidhiwe kwa TICTS;
- . Kuongeza kiwango cha pango (*Rental Fees*), Mrabaha (*royalty*) na dhana ya Utendaji (*Performance Guarantee*);
- . Kupunguza muda wa kukodisha (*Lease period*) toka miaka 25 kuwa miaka 10;
- . TICTS kurudisha vifaa vilivyokwisha muda wake wa matumizi kwa TPA;
- . Kuweka kipengele ndani ya Mkataba kinachokataza unyofojaji wa vipuri (*Cannibalization of Equipment*) na kuongeza kifungu kinachotoa adhabu.
- . Kurekebisha utaratibu wa ukusanyaji wa tozo ya matumizi ya miundombinu ya Bandari (*Wharfage*).

5.0 UTEKELEZAJI WA MAAZIMIO YA BUNGE

- 5.1 **Mheshimiwa Spika**, baada ya Serikali kuundwa Tume kushughulikia utata wa vipengere vya Mkataba visivyotekelezwa na uongozi wa TICTS na kutoafiki mapendekezo

ya Tume ya Serikali, Kamati imeridhika kwamba Maazimio ya Bunge lako Tukufu bado hayajatekelezwa.

5.2 **Mheshimiwa Spika**, vipengere ambavyo *TICTS* haijavikubali kufanyiwa marekebisho ni kama ifuatavyo:

- . Kuondoa Ukiritimba wa Kuhudumia Meli za Makasha (*exclusivity in handling fully cellular vessels*);
- . Kuongeza Vigezo vya Utendaji (*Performance indicators*);
- . Eneo Tengefu (matumizi ya pamoja ya Gati Na. 8);
- . Kuongeza kiwango cha Malipo ya Pango (*Rental Fee*) na Mrahaba (*Royalty*) na dhamana ya Utendaji (*Performance Guarantee*);
- . Kupunguza muda wa kipindi cha ukodishaji (*Lease Period*) kubaki miaka kumi (10) ya awali;
- . *TICTS* kurudisha vifaa vilivyokisha muda wake wa matumizi kwa *TPA*;
- . Kuweka kipengele ndani ya mkataba kinachokataza unyofojaji wa vipuri (*Cannibalisation of Equipment*) na kuongeza Kifungu kinachotoa adhabu;
- . Kurekebisha utaratibu wa ukusanyaji wa tozo ya matumizi ya miundombinu ya bandari (*Wharfage*).

5.3 Mheshimiwa Spika, endapo *TICTS* wataendelea na Mkataba wa Nyongeza wa miaka kumi na tano (15) kwa kuzingatia Mkataba uliopo, Tanzania itaathirika kama ifuatavyo:

i. Ukiritimba

Kipengere cha kuendeleza ukiritimba kilichopo kwenye Mkataba kinaipa *TICTS* nguvu ya kuhodhi shughuli za kuhudumia Meli za Makasha kwenye Bandari ya Dar es Salaam hadi kufikisha Makasha 650,000 (TEU) kwa mwaka, wakati uwezo wa juu zaidi wa Kitengo ni kuhudumia makasha 330,000 (TEU) ka Mwaka. Kutokana na hali hiyo kiwango cha Makasha 650,000 (TEU) hakiwezi kufikiwa katika eneo tengefu. Kuendeleza Ukiritimba kunazuia Wawekezaji wengine kuja kuwekeza katika kuendeleza shughuli za kuhudumia Makasha kwenye Bandari ya Dar es Salaam.

ii. Utendaji usioridhisha wa TICTS

Utendaji wa *TICTS* umekuwa ukishuka mwaka hadi mwaka. Kigezo kimoja cha kupakia na kupakua Makasha (*container moves per crane hour*) kilichopo kwenye Mkataba kimeshuka kutoka kiwango cha "moves" 23.5 mwaka 2005 hadi 11.7 mwaka 2008. Matokeo ya kushuka kiwango hiki kunachangia kuongeza malundikano wa Makasha na msongamano wa Meli Bandarini kutokana na kasi ndogo ya kupakua na kupakua Makasha.

iii. Gati Namba 8

Katika marekebisho ya Pili ya Mkataba wa Mwaka 2005, *TICTS* walipewa Gati Namba 8. Kwa mujibu wa Mkataba wa Ukodishaji wa Kitengo cha Makasha, ruhusa ya *TPA* kutumia Gati Namba 8 ilikwisha tarehe 31 Desemba 2008. *TPA* itakuwa imebaki na Gati 1 moja tu lenye kina kirefu (gati Namba 7) kwa ajili ya kuhudumia Meli kubwa zinazobeba Shehena ya Kuchele (mbolea, Nafaka, "*Clinker*" na kadhalika). Hali hii itasababisha ucheleweshaji wa kuhudumia Meli husika hasa wakati wa msimu wa Kilimo na wakati kunapotokea upungufu wa chakula nchini.

- Kuendelea kuwepo kwa msongamano wa Meli na Mrundikano wa Makasha bandarini.
- Kiwango cha pango kinacholipwa na kwa matumizi ya Bandari ni kidogo ikilinganishwa na Mapato ya *TICTS*.

6.0 MAONI YA KAMATI

Kwa kuwa utendaji wa *TICTS* umeshuka ukilinganisha na miaka ya nyuma walipopewa Mkataba huu kwa mara ya kwanza, kwani mwaka 2008 waliweza kufanya moves 11.7 kwa saa badala ya moves 25, ambazo zinatamkwa katika Mkataba; na hivyo kushindwa kutimiza masharti ya Mkataba;

na kwa kuwa Mkataba unaitaka Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (TPA) kutoa *notice* ya kusitisha Mkataba pale wanapobaini kushuka kwa utendaji wa TICTS kwa zaidi ya asilimia 50;

na kwa kuwa TPA walishawapa TICTS *notice* ya kusitisha Mkataba kutokana na utendaji duni, kama ilivyoielezwa hapo juu;

na kwa kuwa utendaji dhaifu wa TICTS unasababisha msongamano mkubwa wa meli nje ya Bandari hadi kufikia meli zaidi ya 15 jambo ambalo linasababisha wenye meli kukusudia kuacha kutumia bandari ya Dar es salaam. Aidha, wenye meli wameamua kutoza malipo ya ziada kutokana na meli zao kukaa bandari ya Dar es salaam kwa muda mrefu;

na kwa kuwa TICTS wameshindwa kuwekeza kwa maana ya kununua vifaa (*equipment*) vinavyosaidia kurahisisha upakuji na upakizi wa Makasha katika Kitengo hicho na kulazimika kutumia baadhi ya vifaa vya TPA;

na kwa kuwa hakuna mantiki kwa TICTS kung'ang'ania ukiritimba (*exclusivity*), wakati uwezo wao wa kazi ni mdogo usiofikia malengo yaliyoainishwa katika Mkataba, yaani *moves 25* kwa saa;

na kwa kuwa Mkaguzi na Mdhhibiti Mkuu wa Serikali alitamka bayana kuwa nyongeza ya Mkataba wa TICTS wa miaka 15 haukufuata taratibu za Sheria ya manunuzi;

Kwa hiyo basi, Kamati inaishauri Serikali:

- 6.1 Kuvunja Mkataba wa nyongeza ya miaka 15 wa TICTS, ulioongezwa bila kufuata taratibu za Sheria ya Manunuzi.
- 6.2 Kuufuta au kurekebisha kipengere cha ukiritimba (*exclusivity*) kwa vile TICTS wanafanya kazi chini ya kiwango kulingana na matakwa ya Mkataba.
- 6.3 Kuchukua hatua za kuwapata Wawekezaji (*Investor*) wengine mapema na sio Waendeshaji (*Operators*) kwa kuzingatia kuwa Mkataba wa awali wa TICTS unaishia mwaka 2010.
- 6.4 Wakati mchakato wa kuwapata Wawekezaji wapya unafanyika na hasa kam utachukua muda mrefu, Serikali iwawezeshe Mamlaka ya Usimamizi wa Bandari Tanzania (TPA) wasimamie Kitengo cha Makasha (*Container Terminal*), kwa kuzingatia kuwa Sheria ya TPA inawaruhusu kuwa *Landlord* na pia kuwa *Operators*

7.0 HITIMISHO

Mheshimiwa Spika, sasa napenda kuchukuwa fursa hii kumshukuru Mheshimiwa Naibu Waziri Hezekiel Chibulunje, Mb, aliyewasilisha Taarifa ya Serikali kwa niaba ya Mheshimiwa Waziri, pia natoa shukrani kwa Katibu Mkuu Mhandisi Ndugu Omar A. Chambo kwa michango na ufafanuzi mbalimbali aliotoa kwa Kamati, pamoja na Wataalam wote wa Wizara na Uongozi wa Bodi na Menejimenti ya TICTS kwa kuipa Kamati ushirikiano wa juu, katika kujadili, hali ya Utendaji wa Kampuni ya Tanzania *International Container Terminal Services (TICTS)*.

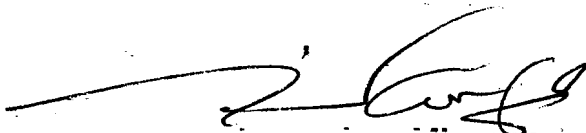
Mheshimiwa Spika, napenda kwa nafasi ya pekee niwashukuru Waheshimiwa Wabunge wote Wajumbe wa Kamati yangu kwa michango yao mahili iliyosaidia katika kutoa maoni juu ya uimarishaji wa Kampuni ya Tanzania international Container Terminal Services (TICTS) Napenda kuwatambua Waheshimiwa Wajumbe wa Kamati kama ifuatavyo:-

01. Mhe. Alh. Mohamed Hamis Missanga	-	Mwenyekiti
02. Mhe. Anne Kilango Malecela	-	M/Mwenyekiti
03. Mhe. Khadija Salum Al-Qassmy	-	Mjumbe
04. Mhe. Said Amour Arfi	-	"
05. Mhe. Gosbert Begumisa Blandes	-	"
06. Mhe. Paschal Costantine Degera	-	"
07. Mhe. Bakar Shamis Faki	-	"
08. Mhe. Felix Ntibenda Kijiko	-	"
09. Mhe. Paul Peter Kimiti	-	"
10. Mhe. Mkiwa Adam Kimwanga	-	"
11. Mhe. Suleiman Omar Kumchaya	-	"
12. Mhe. Dkt. Festus Bulugu Limbu	-	"
13. Mhe. Ephraim Nehemia Madeje	-	"
14. Mhe. Masolwa Cosmas Masolwa	-	"
15. Mhe. Joce Martin Masunga	-	"
16. Mhe. Mhandisi Herbet James Mntangi	-	"
17. Mhe. Dkt. Gertrude Ibengwa Mongella	-	"
18. Mhe. Mtutura Abdallah Mtutura	-	"
19. Mhe. Ludovick John Mwanazila	-	"
20. Mhe. Sigsfrid Seleman Ng 'i tu	-	"
21. Mhe. Mwaka Abdulrahman Ramadhan	-	"
22. Mhe. Prof. Phillemon Mikol Sarungi	-	"
23. Mhe. Godfrey Weston Zambi	-	"

Mheshimiwa Spika, mwisho kabisa naomba kumpongeza nakumshukuru Dkt. Thomas D. Kashillilah, Katibu wa Bunge kwa kuipa Kamati ushirikiano na nyenzo zote muhimu katika kushughulikia hoja hii.

Aidha, napenda pia kuwashukuru Makatibu wa Kamati Bwana James John Warburg na bi. Justina M. Shauri, kwa kuihudumia Kamati wakati wote bila kuchoka na kufanikisha kuwasilisha Taarifa hii leo mbele ya Bunge lako Tukufu.

Mheshimiwa Spika, naomba kuwasilisha.

Alhaji Mhe. Mohamed H. Missanga, Mb

MWENYEKITI

KAMATI YA BUNGE YA MIUNDOMBINU

11 Februari, 2009